

הלכות דברים הנזהרים בפעודה סימן קעד

ביאורים ומוספים

אינו חייב לברך ברכה אחרונה, כיון שהיין הוא מצרכי הסעודה ונפטר בברכת המזון, אך המים שאינם שייכים לסעודה לא נפטרו בברכת המזון ונתחייבו בברכה אחרונה בפני עצמם [וראה מה שהובא בביה"ל להלן ד"ה וכן, שכוונה מפורשת שתפטר ברכת המזון את היין מועילה לפטור גם את המשקים].

ואם שכח ולא בירך ברכה אחרונה על המים ונזכר לאחר ברכת המזון, כתבו השו"ע הרב (ס"ז) והכף החיים (שם) שצריך לברך עליהם ברכת בורא נפשות, שברכת המזון אינה פוטרם אפילו בדיעבד.

[משנ"ב ס"ק טו]

דגם בו ברכת-המזון פוטרתו.³¹

31) ואף באופן שכבר קידש בבית הכנסת ועתה אינו מקדש אלא כדי להוציא את בני ביתו, כתב בשו"ת שטת הלוי (ח"ט סי' מ) שמי"מ נחשב הדבר כקידוש גמור לענין זה, וברכת המזון פוטרתו [וראה מה שכתבנו לעיל ס"ק ח].

[ביה"ל ד"ה וכן]

לכן הנכון שתמיד יבין בברכת-המזון לפטור היין של קדושה.³²

32) ואם מכון בברכת המזון שתפטר את היין של הקידוש, דעת הגר"ח שיינברג (חאת הברכה בירור הלכה סי' כו) שהיא פוטרת אף את שאר המשקים ששתה לאחר היין קודם הסעודה [וראה מה שכתב השו"ע הרב (סי' רעב סעיף יג) ומה שכתבנו בזה לעיל (ס"ק כה)].

[ביה"ל ד"ה ואפלו]

עד לאמר ברכת-המזון יברך את-כך³³ וכו', קשא"נ שנתה משקין בתוך המזון³⁴ וכו', אם צריך לברך ברכה אחרונה³⁵.

33) ולגבי שיעור העיכול לשתייה זו שלפני המזון, כתב התהלה לדוד (ס"ק י, ובדפוס הישן הובא בהשמטות לסי' קעד) שיש לעיין בזה, כי אי אפשר לשער ולומר שכל שאינו צמא משתייתו הראשונה עדיין לא עבר שיעור עיכול, שהרי שתה לאחר מכן בתוך הסעודה.

34) ודוקא אם מכון לפטור את המשקים ששותה בתוך הסעודה, אך אם מכון לפטור מאכלים שאינם שייכים לסעודה, כגון סוכריה הנאכלת כקינוח הסעודה וכדו', דעת הגר"ח אויערבך (ותן ברכה, קונטרס התשובות) שאין הדבר מועיל, כיון שאין מאכלים אלו שייכים לסעודה, ולא שייך להחשיב את המשקה שקודם הסעודה ואת אותם מאכלים כקשורים זה לזה.

35) ואם מברך ברכת המזון על הכוס, כתבו המג"א (ס"ק יד) והשו"ע הרב (ס"ז) שאינו צריך לברך ברכה אחרונה על המשקים ששתה לפני הסעודה, לפי שנפטרים הם בברכה אחרונה שלאחר שתיית הכוס [וראה משנ"ב להלן ס"ק לו], אלא שמי"מ כדי להסתלק מן הספק לא ישתה אלא פחות מרביעיית לפני הסעודה. וראה לקמן (סי' רח ס"ק עב) ומה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק לא]

אלבא ריקנא.³⁶

36) ואף שהפת היא רק סיבה רחוקה לשתיית המשקה, כתב השו"ע הרב (ס"ב) ששתיית מים ושאר משקים במשך כל היום הרי היא מחמת הסעודה, כיון שרוב הצימאון נגרם מחמת האכילה. ואפילו משקים ששותים אותם שלא לצימאון, כגון שכר ומי דבש, כיון שאין דרך העולם לשתותם אלא לאחר האכילה, **המשך בעמוד הבא**

[משנ"ב ס"ק כב]

דמשתמא אינו מכון לצאת בברכת המקנה, מאמר שאינו יודע אם יגיע ל²⁵¹.

25) ובזמנינו, כתב הערוך השלחן (ס"י) שהמנהג הוא שהמברך נתן את הכוס לאלו שעומדים סמוך לו, ואם כן אינם צריכים לברך עליה, משום שכן דעתם מתחילה.

[משנ"ב ס"ק כג]

דבא לשרות המאכל²⁶.

26) ואפילו אם שותה מעט יי"ש כדי להפיג את שמנונית המאכל שבפיו, כתב להלן (ס"ק לט) שאין צריך לברך עליו ברכה ראשונה ואחרונה כשרגיל לעשות כן, משום שנחשב כטפל לאוכל, וכן כתב בשעה"צ להלן (ס"ק מו) לגבי מי ששותה מעט יי"ש לאחר אכילת הדגים [להפסיק בין הדגים לבשר וכדו', וכפי שמובא בשם הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי חי"ז עמ' ל) שנחשב טפל באופן זה], שיתכן שהדין כן.

[משנ"ב ס"ק כד]

להמשיך האדם לתאונת המאכל²⁷, הוי גם-כן כדברים הנכאים מתקמת הסעודה²⁸ וכו', אכל קלאו הכי לא²⁹.

27) ואם שותה יין לפני הסעודה אך לא בשביל להמשיך את תאוות המאכל, אלא מטעמי בריאות וכדו', כתב הכף החיים (ס"ק לו) שלכתחילה יברך עליו ברכה אחרונה קודם הסעודה, כיון שאינו בא לצורך הסעודה. אבל בדיעבד, אם שכח לברך עליו, ברכת המזון פוטרתו, וכמבואר בשו"ע לקמן (סי' רח סי"ז).

28) ולגבי מיץ ענבים, הסתפק הגר"ח שיינברג (חידושי בתרא) האם הוא בכלל יין לענין זה, שהרי אינו גורר את תאוות המאכל. ואכן דעת הגר"ח אלישיב (שבות יצחק קונטרס זמן שמחתנו פי"א ס"ק ה) שהעושה קידוש על מיץ ענבים, אין מועילה לו עצת הביה"ל (ד"ה וכן) לכוון בברכת המזון לפטור את מה ששתה בקידוש, מפני שהטעם שברכת המזון פוטרת בדיעבד את היין היינו משום שיש סועד את הלב [כמבואר לקמן סי' רח ס"ק עח], ולענין זה מיץ ענבים אינו כיון משום שאינו סועד את הלב, וכן דעת הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי חי"ז עמ' מט). ועל כן דעת הגר"ח אלישיב (ספר הזכרון דרוח יקרא עמ' תלד) שישתה יין [או מיץ ענבים] בסעודה על סמך ברכת בורא פרי הגפן שבירך בקידוש, וכיון שיש לשתייתו שייכות עם הסעודה, נפטרת היא בברכת המזון [אכן מעיקר הדין יש לסמוך על דברי המשנ"ב לקמן (סי' רצט ס"ק כט) שכתב שכיון שהקידוש שייך לסעודה מדין קידוש במקום סעודה, הוא נפטר בברכת המזון, ולא חשש לראשונים שהביא בביה"ל כאן]. מאידך, דעת הגר"ח קרליץ (חוט שני שבת ח"ד פפ"ה ס"ק יג) שמיץ ענבים דינו כיון לכל דבר.

29) ואם שותה יין חצי שעה לפני הסעודה, דעת הגר"ח אלישיב (חאת הברכה פי"ט הע' 3) שצריך לברך עליו ברכה אחרונה. אבל אם שתה ממנו בתוך חצי שעה לסעודה, ספק אם צריך לברך עליו, או שמא נפטר הוא בברכת המזון.

[משנ"ב ס"ק כה]

אינם שייכים לסעודה קליל³⁰.

30) ואף אם לא בירך ברכה ראשונה על המים ששתה לפני הסעודה, כגון ששתה אותם לאחר הקידוש ונפטרו בברכת בפה"ג, כתבו השו"ע הרב (סי' רעב סי"ג) והכף החיים (ס"ק מז) שמי"מ צריך לברך אחריהם ברכה אחרונה קודם הסעודה. ואף שעל היין

הלכות דברים הנוהגים בפעוּדָה סימן קעד

עו באר הגולה

י שם בנאמר ושם
כ ה"א"ש פסקי י
דסקחיה ל ברכות מ
והבנה הם ויגדלו
רש"י לדעת רש"י
מסכתאם הם רבנו
יזהו ג ה"א"ש בשם
ה"א"ש לדעת ש
מקשרים

ו (כג) אין לברך אחר זין שבפעוּדָה, דברכת המזון פוּטְרָתוּ, *וכן פּוּטְרָת זין (כד) שֶׁלֶפְנֵי הַמְּזוֹן (כה) *וְאֶפְלוּ [לא] הִיָּה לוֹ זֵין בְּתוֹךְ הַמְּזוֹן (כו) (ועי' לקמן סוף סימן ע"ב). (כז) וּלְעֵזְבֵן זֵין שֶׁל הַבְּדֵלָה שֶׁלֶפְנֵי הַמְּזוֹן (ע"י לקמן סימן רצט סעיף ה); ז (כח) לֹא אֵין לוֹ זֵין וְשׁוֹתָה מִיָּם אוֹ שֶׁאֵר מִשְׁקָה, אֵין לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם, דְּחִשְׁבֵי (כט) כְּבָאִים מִחֲמַת הַסְּעוּדָה, לְפִי שֶׁאֵין דְּרָךְ לְאָכַל בְּלֹא (ד) (ח) שְׁתִּיָּה. וְאֵף זֵין לֹא הִיָּה צְרִיךְ בְּרָכָה לְפָנָיו, אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁהוּא חָשׁוּב קוֹבֵעַ בְּרָכָה לְעַצְמוֹ, אֲכָל מִיָּם אוֹ שֶׁאֵר מִשְׁקִים לֹא חִשְׁבֵי (ל) וְאֵינֶם טְעוּנִים בְּרָכָה; ²וְאֶפְלוּ אִם הִיָּה צְמָא קֹדֶם סְעוּדָה, בֵּינָן שֶׁלֹא רָצָה לְשַׁתּוֹת אִזְ כִּדִּי שֶׁלֹא יִזְיָקוּ לוֹ (לא) הַמַּיִם, נִמְצָא כִּי שְׁתִּיתָ הַמַּיִם בְּסִבַּת הַפֶּת הַיָּא *וּפֶת פוּטְרָתָם. (לב) וַיִּוָּשׁ אוֹמְרִים

באר היטב

דעתו על כל מה שנתנו לו עוד, ט"ו, ע"ש: (ד) שתיה. משמע דמין שרף דאין

משנה ברורה

המברך, מאחר שאינו יודע אם יגיע לו²⁵¹. ועי' לקמן סימן קצ במגן אברהם סעיף קטן ז ובמשנה ברורה שם: ו (כג) אין לברך וכו' דברכת המזון פוּטְרָתוּ. קדוין דברים הבאים מחמת הסעודה שנפטרין בברכת המזון ונכמו שכתוב בסימן קעז, והיין מחמת הסעודה הוא חשיב דבא לשרות המאכל²⁵², ואף דברכה ראשונה מברך על היין, כנ"ל בסעיף א, ברכה אחרונה לא: (כד) שֶׁלֶפְנֵי הַמְּזוֹן. דכיון שבאים לפתח המעים להמשיך האדם לתאונת המאכל²⁵³, הוי גספן כדברים הבאים מחמת הסעודה²⁵⁴. ופשוט דהוה נוקא אם שותה סמוך למזון על-כף פנים, דהוי כאתחלתא דסעודה, אכל בלאו הכי לא²⁵⁵: (כה) וְאֶפְלוּ לֹא וכו'. ק' צריך לומר. ורוצה לומר, דאף דאז לא שיק לומר דהוא שתיה אחת עם אלה שבתוך הסעודה, אפלו הכי פוטר, דהן עצמן בכלל סעודה הן, וכנ"ל. ולענין מים ושאר משקין ששותה קדם המזון ואינו שותה בתוך המזון, דעת הרבה אחרונים דצריך לברך עליהם ברכה אחרונה, שאין ברכת המזון פוטרן, דמפנין ששתה אותם קדם 'המוציא' אינם שכיב לסעודה כלל²⁵⁶, לכד יין-שרף שנה לזין, דהוא מעורר תאונת המאכל. ועי' באור הלכה: (כו) וְעֵזְבֵן לְקֶמֶן סוּף סִימֵן ער"ב. סעיף י, לענין קדוש, דשם מבאר דגם בו ברכת המזון פוטר²⁵⁷. ועי' באור הלכה מה שכתבנו בזה: (כז) וּלְעֵזְבֵן זֵין שֶׁל הַבְּדֵלָה. ורוצה לומר, דהם אינם באים לצרף סעודה. ועי' שם שכתבנו, דאם לא ברך קדם הסעודה לא יברך עוד, (כט) וְיִפְטְרוּנוּ בְּבִרְכַת הַמְּזוֹן. ולענין אם פוטר ברכת המזון היין ששתה אחר גמר הסעודה, יש דעות בפוסקים: (ל) יש אומרים דאין ברכת המזון פוטר בסתמא וצריך לברך על היין מעין שלש, אם לא שפגן בהדיא בברכת המזון לפטר גם היין, דאז פטור בדיעבד, כמבאר בסימן רח סעיף יז; (לא) וַיִּוָּשׁ אוֹמְרִים דאין צריך לברך ברכה אחרונה, וברכת המזון פוטר בסתמא (לב) אף לכתחלה. מיהו, אין דין זה מצוי בינינו, לפי המבאר לקמן בסימן קעז דאין אנו מושכין ידנינו מן הפת עד ברכת המזון, אםכין הוי הכל כבתוך הסעודה וברכת המזון פוטר [מ"א]: ומיהו, באמת לכתחלה טוב יותר שיכונן בעת

שערי תשובה

הצריכהו לברך, ע"ש: (ח) שתיה. עכ"ט. ועי' בשו"ת נחלת שבוע סימן לה, הביאו

באור הלכה

אין לנו להחמיר בזה רק לכתחלה: * וכן פוּטְרָת זֵין שֶׁלֶפְנֵי הַמְּזוֹן. אין דין זה ברור, עי' ברמב"ם במלחמות פרק ערבי פסחים וכו' וסוברים שם דבין בינו של קדוש ובין שאר זין שלפני המזון צריך ברכה אחרונה, וכן דעת התוספות פסחים [ק' עמוד ב] סוף דבור המתחיל וי' זין, עי' שם; ולפי זה נראה שישנו קדוש שכל לשותה רק כמלא לגמיו, אחר כך מצאית פתח בתיאודס קלל מא סעיף ג; ואם שתה כל הכוס, וכן בעת ברכת המזון לפטר היין ששתה מקדם ויוצא בזה בדיעבד, ויגדלמן בסימן רח סעיף יז. אכן לפי מה שמבאר בפוסקים [עין בסימן קצ] דבמשקיה יש דעות דמחייבי אפלו בכזית וכל שפגן ברב רביעית, לכן הנכון שתימיד וכן בברכת המזון לפטר היין של קדוש²⁵⁸: * וְאֶפְלוּ לֹא הִיָּה לוֹ וכו'. עי' משנה ברורה לענין שאר משקין ששתה לפני המזון שכתבנו בברכה אחרונה, בשם פתח אחרונים, והוא דעת המגן אברהם ובכ"י יוסף והג"ח ותיאודס ומגן אברהם, ואף שאילה רבה צדד לסקס בעלת-תמיד והט"ז דשארי משקין שנה לזין לזה מפני שסוברים שהם גסכין מעוררים תאונת המאכל [חזן ממים, גס האליה רבה מסכים לאחרונים ה"ל]. לא ראינו לחש לדבריהם, מאחר שבגם בינו גופא שפגם המחבר לפטר כדעת הר"ש אינו ברור, כמו שכתבנו מקדם, וביחוד לפי מה שמצאית פתח בקנטרס אחרון של הג"ח שכתב שבר הפוסקים חולקין על הר"ש בזה, וקעין זה מצאית בנשמת אדם קלל מא [וגם בהנחת הג"ח צאנאור (שנדפס בשלחן-ערוך ברפוס ויטאמיר) הקשה על שיטת הר"ש מחוסרפמא שהובאה בסימן קעז במגן אברהם סעיף קטן ו, עי' שם, והמתח זה דעתו לדינא כהפוסקים החולקים על הר"ש, וידעתם אף בינו ששתה לפני המזון צריך ברכה אחרונה, ועל-כפן די לנו שפטרנו בינו, שנין על-כף פנים בנדיא גירי תאונת המאכל, כמבאר בהר"ש, ולא בשאר משקין, ונאפלו אם לא ברך עד לאחרי ברכת המזון ויברך אחר-כך²⁵⁹ [ח"א]. ומיהו, ביני-שרף שגורר תאונת המאכל, בנדיא שנה לזין לענין זה, לשיקף אם שותה יין-שרף קדם בטילת ידים לעורר תאונת האכילה אין צריך ברכה אחרונה אף כששתה שעור רביעית, דברכת המזון פוטר²⁶⁰. וכתב החי"א דאפלו במים אם הוא צמא הרבה ואינו תאב לאכל מחמת העצמון ושותה מים לפני בטילה כדי שיתאב לאכל אחר-כך, אםכין אין צריך לברך ברכה אחרונה, דהוא שרף לסעודה. ודע, דכל זה שכתבנו למעלה דצריך לברך ברכה אחרונה על המשקין ששתה לפני המזון הוא נוקא כשאינו שותה משקין בתוך המזון²⁶¹, אכל אם שותה גם בתוך המזון, נשאר המגן אברהם בסעיף קטן יד בצירוף עיניו אם צריך לברך ברכה אחרונה²⁶², עי' שם, ועל-כפן כתב שם דבאפן זה טוב שלא ישותה קדם הנטילה רק פחות מרביעית, עי' שם: * וּפֶת פוּטְרָתָם. דע דכזה יש חלוקה: דאם הוא קובע סעודה

ברכת המזון לפטר: ז (כח) אִם אֵין לוֹ זֵין וכו'. אסעיף א קאי, דאין שבתוך הסעודה מברך ברכה ראשונה אף בתוך הסעודה משום חשיבותו, אכל אשאר משקין לא, דנטפלים להסעודה: (כט) כְּבָאִים מִחֲמַת הַסְּעוּדָה. בתוך הסעודה, דמבאר בסימן קעז דאין מברכין עליהם, דנפטרו בברכת 'המוציא': (ל) וְאֵינֶם טְעוּנִים בְּרָכָה. לא לפניהם ולא לאחריהם, (לב) וְאֶפְלוּ אִם הִם באים אחר גמר סעודה, לדינא דאין אנו מושכין ידנינו מן הפת וחשוב הכל כבתוך הסעודה: (לג) וְאֶפְלוּ אִם הִם הדין בשארי משקין: (לב) וַיִּוָּשׁ אוֹמְרִים לברך. הינו ברכה ראשונה, דסיבא להו דדינו כמו פרות שאוכל בתוך הסעודה דצריך

שער הציון

(כט) וכן שפגן לפטור ברכת המזון דאז בנדיא פוטר, וכמו שכתב בסימן רח: (ל) ב"ח והג"ח, ועי' במלחמות פרק ערבי פסחים וכו' [בענין דברכת אחרונה ד' כוסות], ועי' במגן אברהם: (לא) מגן אברהם בשם הרשב"א והרב רבנו יונה: (לב) השעם, דאף-ע"כ דלאחר הסעודה הוא ואין היין שרף לסעודה, מכל מקום בינו דבין הנה דאין לברך על היין ברכת המזון לכתחלה, אלא דלא קבעי אינשי סעודתא עולה, כדאמרינן בגמרא, והכא בינו דבסעודה הוא, מגו דהוי קביעות לפת הוי נמי קביעות לזין. וכתב המגן אברהם, דבשארי משקין דלא שרף טעם זה, ממילא לכלי עלקא אין ברכת המזון פוטר וצריך לברך גם ברכה אחרונה אחריו. ואכן לפי מסקנת המגן אברהם, גם בשאר משקין אין צריך לברך ברכה אחרונה אף ששתה לאחר גמר הסעודה קדם ברכת המזון, דלדינא חשוב הכל תוך המזון; מיהו, באמר 'וב' לזין וכו' נשותה שאר משקין, צריך לברך ברכה ראשונה ואחרונה לכלי עלקא [פריימג'דים, עי' שם טעמו]: (לג) מסקנת המגן אברהם בסעיף קטן ט: (לד) לביש:

הלכות דברים הנזהגים בפעודה סימן קעד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לג]

והוא הדין לשאר כל המשיקין⁽³⁷⁾.

37) ומי שריית פירות או בישראל, כתב בביה"ל לקמן (סי' רב ס"א ד"ה בתוך) שצריך לברך עליהם בתוך הסעודה, משום שדונים כפרי ולא כמשקה. [ולפי זה 'נקטר' המובא בתחילת הסעודה, שאינו בא להרוות אלא לתענוג בלבד, אין דינו כמשקה אלא כקינח וצריך לברך עליו בסעודה. אולם במקום שרגילים לשתות משקה זה לצמאו או בתוך הסעודה, דינו כשאר משקים ואין צריך לברך עליו (שערי הברכה פ"ח סכ"ג)].

ומיני מתיקה קפואים, כמו גלידה וכדו', כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' רה הגהות לסי' קעד) שאינם נפטרים בסעודה מברכה ראשונה, אף לדעת האומרים שדינם כמשקה לענין ברכה אחרונה, כיון שבאים לקינח ולא לחויה. וכן דעת הגר"ש אויערבך (ותן ברכה ח"א עמ' פו, ובקונטרס התשובות) לענין קרחון. אמנם בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ב תשובה יב) כתב שקרחון נחשב כמשקה ואין מברכים עליו בסעודה, ומימי גלידה העשויה מבלילה של ביצים וכדו' או גלידה שיש בה חלב, וכן גילי העשוי לקינח, נחשבים כמאכל, ומברכים עליהם ברכה ראשונה בשעת הסעודה.

[משנ"ב ס"ק לו]

ולא ישנה מקומו, ודשנוי מקום צריך לברך שנית כששוקה אחר קדו, וקמבאר בסימן קעח, ואם-כן לא תקן בלום⁽³⁸⁾.

38) ואם רוצה לשנות את מקומו מחדר לחדר, כתב בביה"ל לקמן (סי' קעח ס"א ד"ה בבית) שנכון לחוש לכתחילה שלא לעשות כן בעת שאוכל דברים שאינם טעונים ברכה במקומם, אם לא שהיתה דעתו לזה בשעת הברכה. אמנם הנהוג להקל בזה אין למחות בידו משום שיש לו על מי לסמוך. ועל כל פנים בדיעבד אין להצריך ברכה באופן זה, שספק ברכות להקל. ואם יכול לראות את מקומו הראשון, יש להקל אף לכתחילה. וראה מה שכתבנו במשנ"ב שם ס"ק ג.

[משנ"ב ס"ק לז]

ידקנס בספק ברכה אחרונה על המשיקין האלו⁽³⁹⁾.

39) ובביה"ל לעיל (סי' ד"ה וכן פותרת) כתב, שיש להזהר שלא לשתות קודם הסעודה אלא פחות מכזית, שיש לחוש לדעת הסוברים שיש לברך ברכה אחרונה על שתיית משקים בשיעור כזית. וכן כתב בקצושי"ע (סי' מג ס"ב) לענין יי"ש [שמבואר במשנ"ב להלן (סי' ט) שישתה ממנו מעט קודם הסעודה], שיש לשתות קודם הסעודה פחות מכזית, כדי שלא להיכנס לספק חיוב ברכה אחרונה.

[משנ"ב ס"ק לט]

לפי שאין אכילה בלא שתייה⁽⁴⁰⁾ והני ברכים הבאים מחמת הסעודה⁽⁴¹⁾ וכו', משום דאז בא לעורר פאנת המאכל וחשיב גם זה מחמת הסעודה⁽⁴²⁾ וכו', שכתוף הסעודה שצריך ברכה⁽⁴³⁾.

40) הוא הדין כששתה משקה בתוך הסעודה ולאחר מכן אבל משהו כדי למתק את השתיה, כתב לקמן (סי' רב ס"ק ד) שאין צריך לברך עליו, משום שברכת הפת פותרתו, שהרי המשקה טפל לפת והוא טפל למשקה.

41) ולענין שתיה עם פת הבאה בכיסנין, כתב בשו"ת האלה לך שלמה (ארו"ח סי' פו) שאין אומרים שהפת הבאה בכיסנין פותרת את המשקה מברכה [וראה שו"ת מעט מים (סי' כה אות כא) שחשש שפותרת], מפני שלגבי אכילת עראי לא אומרים שאין אכילה בלא שתיה.

42) ואף אם שותים יי"ש בתור לחיים, דעת הגר"ש אלישיב (ותן ברכה עמ' צד) והגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי ח"י עמ' ל) שאין לברך עליו, הואיל וסוף סוף מעורר את התיאבון, והרי הוא כדברים הבאים מחמת הסעודה. וראה שעה"צ ס"ק מב.

43) ומנת פירות שרגילים להביא בחתונות וכדו' בתחילת הסעודה, דעת הגר"ש אויערבך (ותן ברכה פ"ה) שאין פירות אלו נחשבים כבאים מחמת הסעודה, כיון שאינם ממשיכים את תאוות האכילה. וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' כא) שיש לברך על הפירות שבתחילת הסעודה, כיון שאין דעת בני אדם להמשיך בזה את תאוות המאכל, וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ו תשובה טו). מאידך, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ברכות עמ' קסח) שאין לברך עליהם כיון שהם מעוררים התאבון לסעודה, וכן צידד בתשובות והנהגות (ח"א סי' קעו וח"ג סי' טט) שאין לברך על מאכלים אלו כשהם נאכלים בסעודה שהרגילות לאוכלם בה, מפני שרגילות זו מחשיבה אותם כחלק מהסעודה, אלא שהוסיף שיש להחמיר לכתחילה לברך עליהם קודם הסעודה, כיון שיש לחוש שמה נחשבים הם כחלק מהסעודה.

[ביה"ל ד"ה ויברן]

אכל אם אינו מתנהג כלל אין פדאי לברך צליקה⁽⁴⁴⁾.

44) ולכן טוב לשתות קודם הסעודה שאר משקים, וכמו שכתב במשנ"ב לקמן (סי' רד ס"ק מב) שעל שתיית שאר משקים יש לברך ברכה ראשונה אף אם אינו שותה אותם לצמאו. ולענין מי סודה, ראה מה שכתבנו שם.

המשך מעמוד קודם

הוא צריך לברך על שתייתו.

וכן אדם שצמא שלא מחמת הסעודה אלא מחמת שעוסק בדבר צדי תוך כדי הסעודה, כגון שרוקד בסעודת חתונה וכדו', דעת הגר"ח שיינברג (זאת הברכה בירור הלכה סי' בו) שאף על פי כן לא יברך, שסוף סוף הרי הוא צמא גם מחמת האכילה שאכל, ונחשבת השתיה כדברים הבאים מחמת הסעודה.

נמצא שבאים מחמת אכילה. ולפיכך כשבאים בתוך הסעודה אפילו על ידי סיבה רחוקה הרי הם טפלים לסעודה, וברכת הפת שהיא עיקר הסעודה פותרתם.

ואף בזמנינו שאין רגילות להזהר שלא לשתות אליבא ריקנא, ונמצא שאם היה צמא קודם הסעודה אין הוא שותה מחמת הסעודה אלא לצמאו, דעת הגר"ש אלישיב (זאת הברכה תחילת פ"ח) שמי"מ אין